

Posudek bakalářské práce

Karel Nejedlý: Problematika kyberaktivismu na příkladu vybraných aktivistických skupin

**Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze
studium humanitní vzdělanosti, 2013**

Úvod

Ochrana životního prostředí, specifitěji práv zvířat, existence sociálních hnutí a aktivismu a konečně nový virtuální prostor počítačů a informačních sítí jsou jedněmi z význačných rysů současné (postmoderní, postnormální) společnosti. Autor předkládané bakalářské práce Karel Nejedlý propojuje všechna tři uvedená témata v obráceném pořadí zájmu. Prvotní jsou možnosti, jež aktivismu poskytuje kyberprostor, druhotná zpětná vazba a dopad na aktivistickou skupinu a teprve ve třetím plánu zůstává věcný obsah činnosti dvou zkoumaných nestátních neziskových organizací.

1. Obsahová stránka

Stručný úvod práce je skutečně úvodem. Na minimálním prostoru (bez jediné důkazní odvolávky na literaturu, ale také bez zjevné chyby) uvádí autor čtenáře do problematiky internetu a kyberprostoru a jeho dosahu, ale hlavně seznamuje stručně a účelně se záměry i strukturou své práce.

V úvodu teoretické i empirické části postrádá konzervativní čtenář možná explicitní názvy obou základních oddílů – Nejedlý jde přímo k věci, tedy k „Vymezení užívaných pojmů“, resp. k „Metodice výzkumu“.

Teoretická část plní z povahy tématu trojjediný úkol. Seznamuje čtenáře se základním pojmoslovím kyberprostoru a internetu, dále s pojmy aktivismu a občanské společnosti a konečně se stručnou historií a obsahem environmentalismu, povytce v prostoru České republiky. To je na omezeném prostoru bakalářské práce (konkrétně čistých 29 stran teoretické části) příliš náročný úkol a autor jej také plní se střídavými úspěchy. Charakteristika hnutí a aktivismu je velmi stručná a typologie aktivistických organizací je také opřená v podstatě o jediného autora (Ondřej Císař), aniž by jej Nejedlý konfrontoval s dalšími autory vlastní fakulty (Skovajsa, Dohnalová a Studia občanské společnosti, Novák, Rynda). Jeho výkladové schéma však Nejedlý využívá s naprostým porozuměním a důsledně, a hlavně: dobere se v empirické části výsledků. Nejslabší je logicky vzhled do povahy environmentálních hnutí, naopak výklad kyberprostoru svědčí o dlouhodobém zájmu a schopnosti utřídit a přehledně podat základní informace. Všem výkladovým částem jsou společné dva základní rysy: občasné výpadky v odkazech na zdroje a přes nevyhnutelné obsahové mezery absence zásadních informačních chyb (diskuse některých sporných bodů viz níže).

Empirický oddíl sestává z podrobného a poučeného popisu a zdůvodnění zvolené metodiky a ze dvou případových studií dvou občanských sdružení, jejichž volba je celkem podrobně a přesvědčivě zdůvodněna. Následuje jejich vyhodnocení, srovnání a stručný, ale hutný závěr.

2. Práce s literaturou

Uvažovat byť o relativní úplnosti literatury by pochopitelně při tematicky trojjediné práci nedávalo smysl ani tehdy, kdyby byl počet titulů i násobně větší. Tituly uvedené v bibliografii jsou však zvoleny uvážlivě (týká se to i literatury metodologické, jež je podepřena dobrým vedením práce a kladně poznamenána návštěvou metodologických kursů společenskovedního modulu), jsou dobře zažity a zejména použity a konečně autor s vysokou pravděpodobností četl i jiná díla vztahující se k internetové problematice, byť je přímo necituje, a lze tušit i jeho vlastní empirickou zkušenost a konzultační praxi. Rovněž cizojazyčná literatura je zastoupena dostatečně. Je jen trochu škoda, že diplomant nevyužil právě i publikací původem z FHS, které mají nejtěsnější vztah právě k jeho tématu (viz výše i níže; dále např. Moree, Skovajsa. Občanský sektor – Právo, ekonomika, organizace.

Práce s literaturou je nicméně kvalifikovaná, diplomant čte a interpretuje i cituje správně, ale místy nepozorně (škoda, že často chybí časové vymezení – např. na straně 9 chybí dvakrát [Wiener – 1948, Gibson – 1984], což právě díky *kyberprostoru* vyžadovalo jen minimální úsilí [zejm. když jinde autor cituje i Wikipedii {str. 8}]) nebo cituje nedostatečně, resp. vůbec necituje (nedoložená tvrzení v úvodu práce); účelně však využívá poznámkový aparát tak, aby nerušil hlavní výkladovou linii (např. str. 15 a jinde).

3. Formální stránka

Celkem 78 stran vlastního textu přesahuje obvyklý rozsah bakalářských prací. Nechybějí dvě jazykové podoby anotace, klíčová slova, seznam vyobrazení, tabulek a grafů, které jsou graficky pečlivě zpracovány a účelně vloženy přímo do textu. V přílohách mohly být uvedeny kompletní přepisy obou výzkumných rozhovorů, autor je však bohatě a funkčně cituje (v přehledném odlišení kurzívou) přímo v textu.

Typografie práce je jednoduchá, dobře využívá různých zvýraznění. Mezery mezi odstavci se někdy zdají být náhodné, ruší zarovnání vlevo a obrovské „prapory“.

Text rozhodně není prost jazykových chyb. Autor se ve chvílích rozletu příliš nezatežuje interpunkcí, domnívá se, že slovo „viz“ je zkratka (viz.) a nikoli imperativ, často vkládá mezery mezi slovy navíc nebo je naopak chybně nedělá (před značkou procenta), nerozlišuje spojovník a pomlčku a ponechává je náhodné volbě textového editoru. Ilustrativní důkazní příklady:

absence mezer (Popper,1994,str.15); (Grunig,1992,str.505), oboje str. 8; spojovník × pomlčka: „(Jordan, 2002, str.12-13)“ (str. 8); chyby v interpunkci a psaní poznámek pod čarou (např. poslední odstavec str. 18, str. 27 a jinde); chyby v přičestí („... vztah SZ k extrémistům, za které byly dlouhou dobu označovány...“ [str. 25]);

styl – členění vět: „...výrazně přispívá. Přičemž v posledních desetiletích...“ (spojkou „přičemž“ začíná hned několik vět, jež měly tvořit souvětí; str. 10), užívání zvrtných zájmen: „...platforma tak rozšířila možnosti aktivistů o nové prostředky, jak dosáhnout svých cílů.“ (str. 10)

Vzdor uvedeným spíše mluvnickým nebo pravopisným výtkám však Nejedlý vládne jednoduchým vcelku přesným stylem, zaměřuje se vždy na hlavní myšlenku a nekomplikuje sobě ani čtenáři výklad složitými souvětími ve snaze zachytit příliš souvislostí najednou. Text se tak čte dobře, plynně, i terminologicky je správný.

4. Celkové hodnocení

V hodnocení práce se znovu podrobněji vrátím na počátek textu k tvrzením, jež jsem v části 2 posudku uvedl spíše jen popisně. Kterákoli z uvedených poznámek pak může být diplomantem reflektována při obhajobě.

Jedním z nemnoha věcných výpadků je záměna: „ekologie“ místo „životní prostředí“ (str. 7). „Ekotáž“ byla původně inspirována domorodými obyvateli Austrálie, již se tak

spontánně bránili ničení životního prostředí nepůvodní technikou a cizí civilizací; byla tak jakousi obdobou luddismu a nálepku „ekoterorismu“ nese poněkud neprávem.

V definici aktivismu, již si Nejedlý potřebuje na základě literatury pracovně formulovat, překvapivě chybí pojem hodnoty: mezi spojujícími prvky naopak převažují emoce, subjektivní a kolektivní identita, nejbližše hodnotám snad leží cíle, ale i ty jsou spojeny s osobní motivací. V definicích dále chybí moment vlastní tvořivosti: aktivismus není jen více či méně agresivně prováděný nátlak na okolí, aby změnilo své chování, ale také vlastní aktivní tvorba prostředí. Ad politická organizace, resp. k formulaci „na úrovni politické organizace“ (Císař, Nejedlý): tvrzení je nejasné nebo přímo sporné: jaké jsou politické organizace kromě politických stran a politických orgánů různých státních zřízení? v jakém smyslu je aktivismus „na jejich úrovni“? Ve shrnující definiční charakteristice Nejedlý nakonec přejímá formulaci a popisný znak „na úrovni politické organizace“ a bez opory v citovaných zdrojích vnáší překvapivě, leč správně do své stipulativní definice vedle osobních pocitů a názorů také **postoje a životní hodnoty**. Jeho definice je tak metodologicky nekorektní (nemá oporu ve zdrojích), ale fakticky správnější než citované podklady (str. 8).

V charakteristice občanského prostoru, jež ve své obecnosti není chybná, ale také ne alespoň relativně úplná, pak zcela chybí odkaz na zdroj (str. 9). Podobně ideologii chápe Nejedlý správně jako „neutrální pojem“, tedy nehanlivě, v jeho definičním pokusu však chybí vedle hodnot alespoň jeden rys, totiž hierarchická uspořádanost či preference hodnot, jež ideologii tvoří.

Naopak v charakteristikách ochránců práv zvířat a environmentálních hnutí autor nejenže netápe, ale s dostatečnou jemností uvádí společné i distinktivní rysy na základě literatury (str. 9). U právního přístupu k právům zvířat uvádí správně pojem míry, ve filosofickém smyslu rozlišuje správně základní směry i nejdůležitější důvod ochrany, totiž schopnost zvířat *trpět*. Znalý čtenář však postrádá alespoň elementární rozklad důvodů, proč je / není oprávněné v přísném smyslu mluvit o *právech zvířat* (mají zvířata práva?; tento problém by mohl být i otázkou „druhého plánu“ k obhajobě; diskuse výsledků empirického výzkumu však má přednost).

Vývoj „zelených hnutí“ v následující kapitole je při velké stručnosti popsán i jen z pouhých dvou, resp. tří zdrojů (Jehlička, Sarre; Jehlička, Sarre, Podoba; Císař; dále však i další Císař, Binka) celkem věrně. Škoda jen, že autor nepoužil např. publikaci autora působícího přímo na půdě jeho fakulty (Vaněk, Miroslav. 1996. Nedalo se tady dýchat. Praha: Maxdorf.) – pravděpodobně by tak neopomenul Ekologickou sekci Biologické společnosti při ČSAV, již sice nelze označit za hnutí, zato měla výrazně politické funkce a dopady, jejichž existenci před listopadem 89 Nejedlý popírá (str. 12). Jinak je stručný popis vcelku věrný, snad s výjimkou nového obsahu, jehož nabyla v posledním jednom či dvou desetiletích „přímá akce“ (zahrnuje dnes u nás, ale hlavně ve světě i vlastní „pozitivní“, tvořivou činnost).

V kap. 2.4. vymezuje autor srozumitelně kyberaktivismus jako veškeré aktivistické činnosti, jež se odehrávají v kyberprostoru, u něhož stručně popisuje i genezi pojmu a jeho dnešní výklad. O dlouhodobém zájmu a širokých, ale často i hlubokých znalostech svědčí následující kapitolky popisující rozvoj internetu, kyberaktivismu a jeho prostředků (aktivity internetem podporované a na něm založené, členění podle přístupového prahu).

Empirická část bakalářské práce začíná bez jiného nadpisu nebo úvodu kapitolou „Metodika výzkumu“. Popis výzkumného záměru, volba metody, výběr vzorku vč. kritérií výběru a časového vymezení jsou stručné, ale přesvědčivé; snad mohla být lépe a podrobněji charakterizována metoda případové studie.

Detailní a pečlivý popis postupů („Průběh výzkumu“) použitých při výzkumných polostrukturovaných rozhovorech včetně etiky výzkumníka svědčí o dobrém vedení v průběhu bakalářského studia i během bakalářské práce. Nejedlý ví, co má dělat, ví jak, a konečně i ví, proč a jak je důležité veškeré činnosti podrobně a metodicky popsat.

Popis obou zkoumaných občanských sdružení má vysokou výpovědní hodnotu jak v polovině založené na analýze webových stránek, tak v části reprodukcující, komentující a analyzující podstatné partie polostrukturovaného rozhovoru. Charakteristika webových stránek je psána z pozice poučeného interpreta, který používá dobře osvojený výkladový i hodnotící terminologický aparát, ví, čeho si má všimnout a podle jakých kritérií hodnotit. Nevšiml jsem si a ani v literatuře nedohledal, z jakých zdrojů Nejedlý tuto erudici čerpá a vysvětlení by mne zajímalo (možná je poskládána z obecnější literatury týkající se internetu a doplněna delší praxí v práci s webovými stránkami včetně rozhovorů s odborníky).

Výsledek analýz obou občanských sdružení a jejich dílčí hodnocení jsou stručné a hutné. Autor takřka nepodleh (až na jedno „bohužel“ [str. 62] a občasný nepatrný meziřádkový kontext) „nadržování“ internetovým a „kyberprostorovým“ technologiím, hodnotí střízlivě jejich skutečné i potenciální přínosy i zápory pro obě organizace. Také „Závěr“ je věcný, střízlivý a přesvědčivě zodpovídá otázky a naplňuje záměry, které si autor vytkl.

Ze všech, zejména na závěr uvedených důvodů a přes veškeré kritické připomínky, na jejichž reflexi se těším při obhajobě, tedy s potěšením **doporučuji bakalářskou práci Karla Nejedlého k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.**

Praha 4. února 2014

PhDr. Ivan Rynda